

PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Masarykova univerzita

Ekonomie pro pedagogy 2

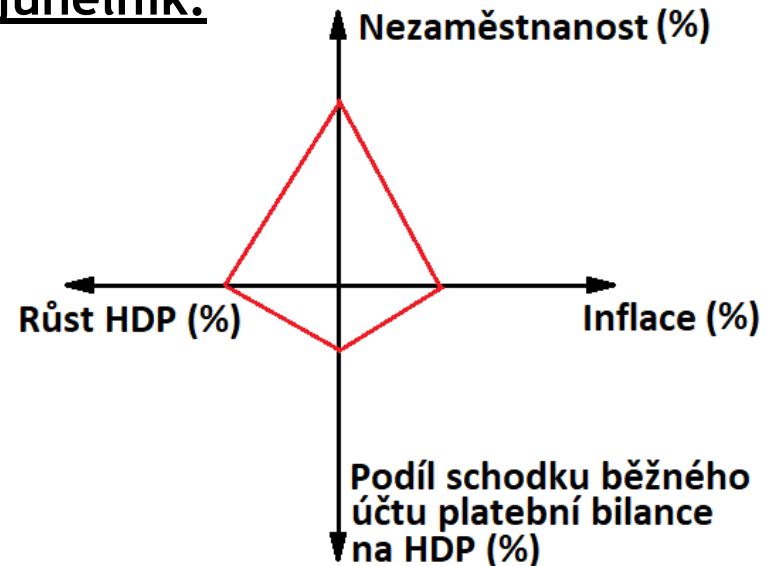
Jaro 2020

Hospodářská politika

Hospodářskou politiku můžeme obecně chápat jako přístup státu (vlády) k ekonomice své země. Jedná se o činnost, při které se nositelé hospodářské politiky (zákonodárné instituce - parlament, vládní instituce - vláda, emisní banka, instituce vytvářející tržní prostředí, soudní instituce, ...), za využití celé řady nástrojů a svěřených pravomocí, snaží dosáhnout předem určených ekonomických (ale i společenských) cílů.

Cíle hospodářské politiky - magický trojúhelník:

- ✓ růst ekonomiky
(*růst HDP*)
- ✓ přijatelnou míru nezaměstnanosti
(*pokles nezaměstnanosti*)
- ✓ stabilní cenovou hladinu
(*nízká míra inflace*)
- ✓ vnější rovnováhu
(*vyrovnanou platební bilanci*)

Hospodářská politika

- **Fiskální politika** (*vládní výdaje a zdanění*) pomáhá rozhodovat o rozdělení zdrojů mezi soukromé a veřejné statky, ovlivňuje důchody a spotřebu lidí, vytváří podněty k obchodování a ostatní vládní rozhodnutí o využití zdrojů.
- **Monetární politika** (*ovlivňování úrokových sazeb a podmínek úvěrování prostřednictvím centrální banky*) působí na sektory ekonomiky nejvíce ovlivněné úrokovými sazbami (*například bytová výstavba, investice, export, a další*)
- **Důchodová politika** (*kontrola mezd a cen - minimální mzdy...*)
- **Zahraniční obchodní politika** (*cla, kvóty, dotace...*)
- Stát má vytvářet **právní rámec (systém práva)** pro individuální a svobodnou ekonomickou aktivitu jednotlivých ekonomických subjektů v rámci ekonomiky daného státu.

Fiskální politika

- Fiskální politika je cílově orientována na eliminaci negativ makroekonomických tržních selhání.
- V rámci fiskální politiky vláda preferuje stabilizační funkci a očekává příznivý vliv veřejných financí na makroekonomické agregáty (produkt a zaměstnanost) a dosažení celkové makroekonomické rovnováhy.
- Fiskální politika se zabývá utvářením jak **příjmové stránky rozpočtu** (daně, sociální pojištění), tak **výdajovou stránkou**.

Nástroje fiskální politiky:

- ✓ rozpočty
- ✓ vestavěné stabilizátory
- ✓ fiskální multiplikátory
- ✓ veřejný dluh

Rozpočtová politika

- Mezi rozpočtovou a fiskální politikou existují vzájemné vazby a příčinné souvislosti (kauzativum nexus).
- Zahrnuje soubor nástrojů, kterými se zabezpečuje finanční stránka hospodaření státu, kdy státní rozpočet soustřeďuje finanční zdroje na financování produkce veřejných statků, na tlumení negativních externalit, na sociálně motivovanou redistribuci důchodů
- V rámci rozpočtové politiky vláda preferuje alokační a redistribuční funkci
- Rozpočtovou politikou rozumíme činnosti, které se odehrávají v rámci veřejné rozpočtové soustavy. Je realizována státem a jeho orgány. Je nástrojem hospodářské politiky v rukou vlády.

Rozpočet

Představuje přehled příjmů a výdajů subjektu sestavujícího rozpočet.

Příjmy rozpočtu:

- ✓ *daně, cla, poplatky*
- ✓ *výnosy ze státního majetku*
- ✓ *příjmy z půjček a úvěrů (státní dluh)*

Výdaje rozpočtu:

- ✓ *státní výdaje na nákup veřejných statků*
- ✓ *transferové platby*
- *(mandatorní výdaje = výdaje stanovené zákonem nebo jinou právní normou)*

Je to plán, který se stavuje na určité období, a který se může, ale nemusí v realitě naplnit. Pak lze rozlišit rozpočet:

- ✓ *vyrovnaný / přebytkový / deficitní*

Rozpočet

Veřejné rozpočty:

- ✓ *státní rozpočet*
- ✓ *rozpočet ostatních institucí státu (krajů, obcí...)*

Státní rozpočet:

- *přijímán ve formě zákona*
- *sestavuje ministerstvo financí, navrhuje vláda a schvaluje sněmovna*
- *plnění rozpočtu = státní závěrečný účet*
- *rozpočtové provizorium*
  - ✓ *v případě neschválení státního rozpočtu do 31.12.*
  - ✓ *příjmy a výdaje jsou převzaty z rozpočtu předchozího roku v alikvótní výši*

Vestavěné stabilizátory

- Nástroje fiskální politiky státu zaměřené na automatické působení na ekonomický růst acyklickým způsobem. Tj. působí bez další aktivní účasti jakýchkoli subjektů protichůdným způsobem na ekonomický růst - v době ekonomické expanze brzdí ekonomickou aktivitu a v době ekonomické recese podporuje ekonomickou aktivitu.
- Progresivní zdanění příjmu:
  - ✓ *růst sazby daně společně s růstem příjmů jednotlivců*
  - ✓ *při ekonomické expanzi rostou mzdy a jednotlivci se přesouvají do pásma s vyšším zdaněním příjmů, čímž se relativně sníží jejich disponibilní důchod.*
  - ✓ *při ekonomické recesi klesají mzdy a jednotlivci se přesouvají do pásma s nižším zdaněním příjmů, čímž se relativně zvyšuje jejich disponibilní důchod.*

Fiskální multiplikátory

- **Multiplikační efekt** = vyjádření účinku prvotního fiskálního impulzu na zvýšení agregátní poptávku a na HDP
  - ✓ **Multiplikační efekt vládních výdajů**
(vládní výdaje se projeví jako příjem subjektů v ekonomice, které část získaných prostředků využijí k nákupu statků od dalších subjektů...)
  - ✓ **Multiplikační efekt transferů**
(transfery v rámci sociální politiky se projeví jako příjem subjektů v ekonomice, které část získaných prostředků využijí k nákupu statků od dalších subjektů...)
  - ✓ **Multiplikační efekt daní**
(zvýšení daní vyvolá snížení důchodů a tedy i pokles HDP, snížení daní vyvolá nárůst důchodů a tedy i nárůst HDP...)
- **Efekt vytěsňování** = působí proti multiplikačnímu efektu
  - ✓ přírůstek důchodu vyvolaný multiplikačními efekty zvyšuje poptávku po penězích
  - ✓ nemění-li se peněžní zásoba, zvyšují se úrokové míry
  - ✓ růst úrokové míry vyvolá pokles investic a spotřeby = vytěsnění investic a spotřeby

Veřejný dluh

- vzniká kumulací schodků veřejných rozpočtů
- schodek veřejných rozpočtů vzniká čistě z politických důvodů

Dopady veřejného dluhu na agregátní poptávku:

- tradiční teorie předpokládá nezájem o státní dluhopisy ze strany domácích střadatelů, následné snížení ceny dluhopisů a zájem zahraničních investorů a tedy neovlivňování dnešní spotřeby, veřejný dluh se mění na zahraniční dluh
- podle Ricardo-Barroovy teorie břemeno veřejných dluhů nese již dnešní generace, která se pod tíhou zadlužování státu rozhodne omezit současnou spotřebu a nakoupit vládní dluhopisy, aby tak zabezpečili vyšší důchod pro své potomky.

Monetární politika

- Monetární politika je součástí hospodářské politiky zaměřená na kontrolu množství peněz v oběhu a výši úrokové míry.
- Monetární politiku provádí centrální banka.

Cíle monetární politiky:

- ✓ Stabilní cenová hladina
- ✓ Plná zaměstnanost
- ✓ Jiné... (udržitelný ekonomický růst) vyrovnaná platební bilance...)

Monetární politika

- Když centrální banka nakupuje vládní dluhopisy, zvyšuje poptávku po dluhopisech a jejich tržní hodnotu, což má za následek snížení jejich úrokové míry. Když centrální banka prodává vládní dluhopisy, zvyšuje nabídku dluhopisů, čímž snižuje jejich cenu, a to vede k růstu jejich úrokové míry.
- Když centrální banka nakupuje od komerčních bank vládní dluhopisy, zvyšuje bankovní rezervy, a tedy peněžní bázi. Když naopak prodává komerčním bankám dluhopisy, snižuje bankovní rezervy, a tedy i peněžní bázi.
- Snížení úrokové míry na peněžním trhu povede k deprecaci domácí měny, zvýšení bankovních rezerv povede ke zvýšení peněžní zásoby.

Monetární politika

- Expanzivní monetární politika se projeví depreciami domácí měny a zlepšení zahraničně-obchodní bilance zboží a služeb, roste agregátní poptávka a HDP, klesá nezaměstnanost, dojde k inflaci.
- Restriktivní monetární politika vede k apreciaci měny a zhoršení obchodní bilance zboží a služeb, klesá agregátní poptávka a HDP, roste nezaměstnanost, dojde k poklesu inflace.

Monetární politika

- **Nepřímé nástroje:**
  - ✓ *operace na volném trhu*
  - ✓ *diskontní nástroje*
  - ✓ *kurzové intervence*
- **Přímé nástroje:**
  - ✓ *pravidla likvidity*
  - ✓ *povinné vklady*
  - ✓ *limity úvěrů bank*
  - ✓ *limity úrokových sazeb*
- **Přímé i nepřímé nástroje:**
  - ✓ *povinné minimální rezervy*
  - ✓ *dohody, výzvy, doporučení*

Aktivistická měnová politika

- **Aktivistická měnová politika** je označení pro snahu centrálních bank reagovat v rámci monetární politiky na vývoj hospodářského cyklu, a to restriktivní nebo expanzivní monetární politikou, s cílem regulovat hospodářský cyklus.
  - ✓ Zastánci: keynesiánci
  - ✓ Odpůrci: monetaristé

- Aktivistická měnová politika se potýká s **problémem zpoždění**:
  - ✓ Zpoždění rozpoznávací = dostupnost statistických dat ekonomických ukazatelů (5 měsíců)
  - ✓ Zpoždění rozhodovací = procesní postup při rozhodování (1 měsíc)
  - ✓ Zpoždění zapůsobení = mezičlánky využití nástroje a dosažení konečného cíle (1 rok a více)

- Centrální banka nedokáže spolehlivě odhadnout vývoj potenciálního produktu, nastavení a zejména načasování jednotlivých opatření.
- Vlivem zpoždění může dokonce centrální banka ekonomickou situaci zhoršovat.

Centrální banka v monetární politice

- **Monetarizace státního dluhu:**
  - ✓ Vykupování státních dluhopisů, vydaných ke krytí vládního dluhu, centrální bankou zvyšuje peněžní zásobu, což vede k růstu úrokové míry a inflace, což snižuje reálnou hodnotu státního dluhu.
- **Volnost v rozhodování** centrální banky vede k *časové nekonzistentnosti* (CB v čase mění svá rozhodnutí), což následně vyvolá ztrátu důvěryhodnosti.
- Vzdá-li se centrální banka volnosti v rozhodování, tj. řídí se *pravidly*, se stává důvěryhodnou a její monetární politika je transparentní a veřejnost ji zahrne do svých racionálních očekávání.
  - ✓ **Inflační cílování**, tj. stanovení určité míry inflace jako dlouhodobého cíle, se může stát účinným nástrojem formování racionálních inflačních očekávání
  - ✓ **Hypotéza neúčinnosti politiky** tvrdí, že lidé předvídají důsledky známé hospodářské politiky a zahrnují je do svých racionálních očekávání, a neutralizují její účinky. Účinná by mohla být jenom překvapivá (iracionální) hospodářská politika.

PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Masarykova univerzita

Děkuji za pozornost!

Příjemný zbytek dne!